

YOSHLAR ONGIDA HUQUQIY MADANIYATNI SHAKLLANTIRISH: NAZARIY VA AMALIY YONDASHUVLAR

Hasanboyev To‘raqul Foziljon o‘g‘li

Jizzax davlat pedagogika universiteti Tarix fakulteti o‘qituvchisi,

Chulbayeva Diyora Rustambek qizi

Jizzax davlat pedagogika universiteti Tarix fakulteti talabasi

Annotatsiya. Ushbu maqolada yoshlar ongida huquqiy madaniyatni shakllantirishning ahamiyati, mazmuni va samarali yo‘llari tahlil qilinadi. Ta’lim tizimi, ma’naviy-vatanparvarlik tarbiyasi, davlat siyosati, jamoat institutlari va media vositalarining yoshlar huquqiy ongini rivojlantirishdagi roli yoritiladi. Shuningdek, maqolada huquqiy madaniyatni shakllantirishning amaliy va strategik jihatlarini, shuningdek, uning jamiyat barqarorligi va fuqarolik faolligiga ta’siri ilmiy asosda tavsiflanadi.

Kalit so‘zlar: yoshlar ongi, huquqiy madaniyat, huquqiy ong, fuqarolik mas’uliyati, ta’lim va ma’naviy tarbiya, davlat siyosati, jamiyat barqarorligi, qonun ustuvorligi, huquqbuzarlikni oldini olish, media va ijtimoiy faollik.

Yoshlar — jamiyatning eng faol, dinamik va kelajakni belgilovchi qatlami bo‘lib, ularning ongida huquqiy madaniyatni shakllantirish jamiyatning barqaror rivojlanishi va qonun ustuvorligini ta’minlash uchun muhim ahamiyatga ega. Huquqiy madaniyat shaxsning huquqiy bilimlari, huquqiy ong, huquqiy qadriyatlar va qonunlarga hurmat kabi xususiyatlar majmuasidan iborat bo‘lib, nafaqat shaxsiy darajada, balki ijtimoiy muhitda ham qonuniylikning asosini tashkil etadi. Yoshlar huquqiy madaniyatsiz bo‘lsa, jamiyatda huquqbuzarlik, qonunlarga hurmatsizlik, fuqarolik passivligi, ijtimoiy beqarorlik va adolatsizlik kabi salbiy tendensiyalar

kuchayadi[6]. Shu bois yoshlar orasida huquqiy ong va madaniyatni rivojlantirish eng dolzarb vazifa hisoblanadi.

Yoshlar ongida huquqiy madaniyatni shakllantirishning samarali yo‘llaridan biri ta’lim tizimi orqali amalga oshiriladi. Maktabdan tortib oliy ta’lim muassasalarigacha o‘quv dasturlarida fuqarolik va huquqiy savodxonlik bo‘yicha maxsus modullar joriy etilishi kerak. Bu modullar nafaqat nazariy bilim berishi, balki interaktiv darslar, debatlar, vaziyatli tahlillar, loyiha ishlari va treninglar orqali amaliy ko‘nikmalarni shakllantirishga yo‘naltirilgan bo‘lishi muhimdir. Yoshlar real hayotiy vaziyatlarda qonuniy qarorlar qabul qilishni o‘rganishi, fuqarolik majburiyatlarini bilishi va qonuniy me‘yorlarga amal qilishni hayotiy tajriba orqali qabul qilishi kerak[2]. Shu tarzda huquqiy ong nafaqat nazariyada, balki kundalik hayotda ham mustahkamlanadi.

Huquqiy madaniyatni shakllantirishda milliy qadriyatlar va ma’naviy tarbiya alohida rol o‘ynaydi. Yoshlarni vatanparvarlik, adolat, tenglik, ijtimoiy barqarorlik va fuqarolik mas’uliyatini qadrlash ruhida tarbiyalash orqali huquqiy qadriyatlar bilan ma’naviy qadriyatlar uyg‘unligi ta’minlanadi. Shu bilan birga, yoshlar orasida huquqiy ongni shakllantirish jarayonida oilaning, jamoat va nodavlat tashkilotlarning, ijtimoiy va madaniy muhitning hamkorligi zarur. Oila bolaga birinchi navbatda ma’naviy va axloqiy qadriyatlarni singdiradi, maktab esa ularni tizimli ravishda huquqiy bilim bilan mustahkamlaydi. Jamiyat instituti esa yoshlarni amaliy tajriba va ijtimoiy faollikka jalb qiladi[1].

Zamonaviy davrda yoshlar axborot va media ta’siri ostida rivojlanadi. Shu sababli, huquqiy madaniyatni shakllantirishda ijtimoiy tarmoqlar, interaktiv onlayn kurslar, huquqiy bloglar va media resurslaridan samarali foydalanish mumkin. Yoshlar uchun huquqiy materiallar tushunarli, zamonaviy, qiziqarli va amaliy misollar bilan boyitilgan bo‘lishi kerak. Shu tarzda ular qonunlar, fuqarolik huquqlari va majburiyatlarini o‘rganishda faollik ko‘rsatadi va o‘z xatti-harakatlarini qonuniy me‘yorlarga moslashtiradi.

Huquqiy madaniyatni shakllantirishda davlat siyosati va qonunchilik ham muhim vosita hisoblanadi. Davlat tomonidan qabul qilingan strategik hujjatlar, dasturlar va ma'rifiy kampaniyalar yoshlar orasida huquqiy ongni oshirish, qonuniy me'yorlarni targ'ib qilish va jamiyatda huquqiy madaniyatni mustahkamlashga xizmat qiladi[5]. Shu bilan birga, yoshlarni ijtimoiy faollikka jalb qiluvchi davlat dasturlari, fuqarolik loyihalari va grantlar ularning qonuniy xulqini rag'batlantiradi va huquqiy ongni mustahkamlaydi.

Huquqiy madaniyatni shakllantirish jarayonida yoshlarning psixologik va ijtimoiy xususiyatlarini hisobga olish ham zarur. Yoshlar turli yosh bosqichlarida, shaxsiy tajriba va ijtimoiy muhitga qarab qonuniylikni turlicha qabul qiladi. Shu sababli pedagogik yondashuv individual va guruh uslublarini, interaktiv metodlarni qo'llashni talab qiladi. Ularning tanqidiy fikrlash, mustaqil qaror qabul qilish va jamiyatga ijobiy ta'sir ko'rsatish qobiliyatini rivojlantirish muhimdir[4].

Huquqiy madaniyatni shakllantirish kompleks jarayon bo'lib, bir nechta yo'nalishlarni o'z ichiga oladi. Ularga ta'lim tizimi orqali bilim berish, ma'naviy tarbiya va milliy qadriyatlarni singdirish, media va jamoat institutlari yordamida targ'ibot ishlarini olib borish, davlat siyosati va qonunchilikni tatbiq etish, yoshlar psixologiyasi va ijtimoiy muhitni hisobga olish kiradi. Agar bu yo'llar uzluksiz va tizimli amalga oshirilsa, yoshlar orasida fuqarolik faolligi, qonuniylikka hurmat, ijtimoiy mas'uliyat va adolat ruhida tarbiyalangan avlod yetishadi[3]. Bu esa jamiyatning kelajakdagi barqarorligi va demokratik rivojlanishi uchun mustahkam poydevor bo'ladi.

Xulosa qilib aytganda, yoshlar ongida huquqiy madaniyatni shakllantirish nafaqat shaxsiy ma'naviy va fuqarolik kamoloti uchun, balki jamiyatning huquqiy, demokratik va barqaror rivojlanishi uchun ham muhim hisoblanadi. Ta'lim tizimi, ma'naviy tarbiya, davlat siyosati, jamoat institutlari va media vositalari hamkorligida huquqiy madaniyatni shakllantirish jamiyatning kelajagini himoya qilish va yoshlarni qonuniy ong ruhida tarbiyalashning eng samarali yo'lidir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Abdusalimova Sh. “Yoshlar o‘rtasida huquqiy savodxonlikni yuksaltirish davr talabi”. // *Modern Education and Development jurnali*. 2025. 226-231-b.
2. Abdurasulov M. “Yoshlar huquqiy madaniyatini yuksaltirishda milliy g‘oya tamoyillarining ahamiyati”. // *Образование — наука и инновационные идеи в мире jurnali*. 2025. 94-97-b.
3. Habibjonov I. “Yoshlarni huquqiy madaniyatini oshirishda ta’limning roli”. // *Международный научный журнал*. 2025, № 1. 128-130-b.
4. Idiboyev A. “Jamiyat ma’naviy yuksalishi sharoitida yoshlar huquqiy madaniyatining ahamiyati”. // *Innovations in Science and Technologies jurnali*. 2025. 78-80-b.
5. Qosimov X.A., G‘ulomov B.S. “Yoshlarda huquqiy tafakkurni shakllantirishda ta’lim va tarbiyaning mohiyati”. // *Educational Research in Universal Sciences jurnali*. 2025. 63-65-b.
6. www.wikipedia.org. internet sayti